

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Erasmus+

Jean Monnet
Programme

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

**Лісабонський договір –
10 років після набуття чинності.
Що змінилося у функціонуванні ЄС?**

Науково-практична конференція

ТЕЗИ

2 грудня 2019 р.
м. Миколаїв, Україна

СЕКЦІЯ: Лісабонська угода як основа для реформування системи управління ЄС та її ефективність

УДК 316.4.0633/4:341.24

Коваль Г. В.,
д-р наук з держ. упр., професор,
завідувач кафедри гуманітарних дисциплін та соціальної роботи,
ЛДУ БЖД, м. Львів

ЛІСАБОНСЬКИЙ ДОГОВІР – ПЕРСПЕКТИВА ДЛЯ ПОБУДОВИ БАГАТОВЕКТОРНОГО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Початок ХХІ ст. став для Європейського Союзу непростим етапом у його історичному розвитку, позначившись багатьма суперечливими явищами і процесами. З одного боку, можна говорити про інтенсифікацію інтеграційної взаємодії в межах об'єднаної Європи, проявом чого стало ефективне впровадження спільної валюти й успішне завершення безпрецедентного розширення на схід Європи та частково Південь Середземномор'я. З другого – Європейський Союз опинився перед новими викликами, які стосуються як поглиблення інтеграційних процесів, так і можливостей подальшого розширення.

Європейський Союз пережив непростий етап свого розвитку: постали нові виклики, що пов'язані як з поглибленням інтеграційних процесів, так і з можливостями подальшого розширення ЄС. Центральна проблема розширеного Європейського Союзу – провал у ратифікації Конституційного договору (2005 р.) [1]. Проте вагомим аспектом для оптимістичного виходу з цієї ситуації є те, що ЄС подолав конституційну кризу за допомогою прийняття Лісабонського договору, метою якого є створення значно кращої правової й інституційної бази для подальшого об'єднання Європейського Союзу і ствердження ролі та позицій ЄС у всьому світі, посилення демократичних начал в інтеграційному утворенні. У березні 2007 р. під час урочистостей з нагоди 50-річчя укладення Римської угоди про створення Європейського Економічного Співтовариства лідери 27 держав-членів ЄС підписали спільну декларацію, у якій висловили намір відновити процес інституційних реформ у ЄС завдяки перегляду Конституційної угоди [2].

Питання, пов'язані з проблемами реформування ЄС, уже давно стали об'єктами наукових досліджень у світі та в Україні, зокрема. Заслужують уваги праці таких дослідників та експертів, як Н. Бобицький, О. Гладенко, С. Гуцал, В. Мартинюк, В. Посельський, Б. Ференс та ін.

Слід констатувати той факт, що одним із повноправних акторів сьогодні на міжнародній арені виступає Європейський Союз. Щоб співставити етапність та динаміку розвитку політичного простору Європейського Союзу, необхідно сфокусуватися на найбільш важливій фазі його конструювання, а саме прийнятті Лісабонського договору [3, с. 61]. Офіційна назва – Лісабонська угода про внесення змін в Угоду про Європейський Союз й Угоду про заснування Європейської Спільноти [1]. На саміті Європейської народної партії в Лісабоні 18–19 жовтня 2007 р. було ухвалено Угоду, з приводу чого Президент Європейської Комісії Жозе Мануель Баррозу урочисто заявив: «Лісабон завжди був місцем зустрічі Європи зі світом. Сьогодні він став місцем зустрічі Європи із самою собою» [4, с. 74]. Лісабонська угода – це саме той документ, який суттєво змінив засади функціонування Європейського Союзу, реформувавши водночас діяльність інституційних органів та систему прийняття політичних рішень. Його схвалення стало тим необхідним рушійним імпульсом, який допоміг перезавантажити політичні процеси на різних рівнях Співтовариства, не порушуючи при цьому крихкого політичного балансу.

З метою зміцнення демократичної легітимності Союзу у преамбулі Лісабонської угоди були включені чіткі положення про відданість демократичним принципам [3, с. 67].

У рамках Лісабонської угоди було закладено нову формулу розподілу повноважень на інституційному рівні та схвалено нову процедуру прийняття рішень.

Лісабонська угода сприяла реформуванню процесу прийняття рішень в Раді ЄС: стара система зваженого голосування була скасована, натомість, було запроваджено нове визначення кваліфікованої більшості. Починаючи з 2014 року кваліфікованою більшістю вважається як мінімум 55 % голосів членів Ради (щонайменше 15 країн), котрі представляють мінімум 65 % населення Союзу. Блокуючу меншість формують чотири держави-члени ЄС, які представляють 35 % населення ЄС [2].

Таким чином, можна ствердно говорити, що Лісабонський договір – це результат збалансованої інституційної рівноваги між міжурядовими та наднаціональними чинниками, великими й малими державами-членами, який об'єктивно надає змогу розширеному ЄС діяти ефектніше й узгоджено в межах здійснення спільних політик і на міжнародній арені. Усе зроблено для того, щоб країни, які прагнуть дальшого поглиблення інтеграції в межах ЄС, не були пов'язані обмеженнями, які накладалися б небажанням інших держав-членів іти цим шляхом. Лісабонський договір відкриває ширші перспективи для побудови ефективного Європейського Союзу, який повинен стати суттєво сильнішим, упорядкованішим і раціональнішим інтеграційним об'єднанням,

але водночас більш складнішим, гнучкішим і багатошвидкісним. Незважаючи на ці зміни, ЄС не стане супердержавою – не матиме конституції, прапора та гімну; законодавчі акти надалі називатимуться регламентами (розпорядженнями) і директивами, а не законами. Лісабонський договір підтвердив, що й надалі далеко не всі питання вирішуватимуться на рівні інституцій ЄС, розподіляючи компетенції між центральними та національними органами влади. Цей документ є компромісом для прихильників і критиків реформи [5].

Отже, договір про реформу – це новий етап у житті Європейського Союзу. Він є результатом оптимізованої інституційної рівноваги між великими й малими державами-членами, наднаціональними й міжурядовими чинниками, що об'єктивно надає змогу розширеному Європейському Союзу функціонувати більш узгоджено та ефективно у межах реалізації спільної політики і на міжнародній арені. Все упорядковано так, щоб держави, які бажають у подальшому поглиблювати інтеграцію у межах Європейського Союзу, не були зв'язані обмеженнями, що накладалися б іншими державами-членами, які не бажають йти таким шляхом. Лісабонський договір відкриває перспективи для побудови багатовекторного Європейського Союзу. Після проходження усіх перехідних періодів, ЄС стає більш міцнішим, упорядкованішим та раціональнішим інтеграційним об'єднанням, у той самий час складнішим, гнучкішим і багатовекторним. Але навіть незважаючи на такі зміни, Європейський Союз ніколи не стане супердержавою. Лісабонський договір підтвердив, що й надалі далеко не всі питання вирішуватимуться на рівні інституцій ЄС, розподіляючи компетенції між центральними та національними органами влади.

Список використаних джерел

1. Договір про Конституцію для Європи. Проект ухвалений Європейським Конвентом 10.07.2003 (2003/С169/01). – К. : Центр європейського та порівняльного права, 2004. – 147 с.
2. Бобицький Н. Лісабонський договір і майбутнє ЄС – «пацієнт швидше живий, ніж мертвий» / Н. Бобицький // Зовнішні справи. – 2008. – № 8. – С. 24–28.
3. Ференс Б. В. Транснаціоналізація політичного простору України та ЄС. : дис. ... к. пол. наук : 23.00.02 / Миколаїв, ЧНУ ім. Петра Могили, 2019. 232 с.
4. Гладенко О. Лісабонський договір ЄС 2007 року як новий етап еволюційного розвитку права Європейського Союзу / О. Гладенко // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2008. – № 1(11). – С. 73–77.
5. Сидорук Т. В. Лісабонський договір: Зміни та нововведення в інституційному устрої і праві ЄС. [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://www.kymu.edu.ua/vmv/v/10/08.htm>.